

Bidraget om UNESCO er skrevet af Maarten Mourik, hollandsk UNESCO-ambassadør 1978-85, og det hører også til blandt de interessante. Det er forfatterens – veldokumenterede – påstand, at UNESCOs krise igennem de senere år ikke skyldes personspørgsmål, men selve organisationens struktur, nemlig på den ene side en generalforsamling med en politisk stærk, men videnskabelig-kulturel svag repræsentation og på den anden side en generaldirektør med udstrakte beføjelser, blandt andet for at hindre en politisering af organisationens videnskabelig-kulturelle aktiviteter. En sådan struktur er meget skrøbelig, og en kraftig politisering af organisationen var allerede tydelig i løbet af 1970'erne for yderligere at blive forstærket under M'Bows 10-årige periode.

Mens UNESCOs fremtid tegner meget mørk, er der måske større muligheder vedrørende den internationale handel, hvor GATT og UNCTAD varetager delvis overlappende opgaver. Det er imidlertid klart, at den internationale handel er påvirket af faktorer, som i øjeblikket ligger uden for de to organisationers kompetence. Vigtig er her for det første forholdet mellem økonomisk politik og handel og for det andet den teknologiske udviklings betydning for både produktion og handel.

Her kunne der ligge nye opgaver for de to organisationer, selvom betænelighederne blandt regeringerne foreløbig sætter snævre grænser. En ny, samlet handelsorganisation i lighed med ITO, der blev begravet i 1950, er næppe en så nærliggende løsning, som forfatteren antyder.

Det er selvsagt beskedent, hvad der kan siges om et så omfattende emne som FN-systemet på blot 156 sider, men inden for disse rammer er dette en bog, som indeholder en hel del interessante og kompetente synspunkter.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab

Karl-Johan Hemmersam, Jørgen Husballe, Erik Bach Nielsen, Jørgen Olsen, *Verden i konflikt. International politik 1945-1987*, København: Munksgaard, 1988, 288 s., kr. 178,00.

En flot og godt vurderende ny grundbog om den politiske historie siden Jalta- og Potsdamaftalerne i 1945, skrevet af fire gymnasielærere. Synsvinkelen er primært Øst-Vest konflikterne med de to supermagter som afgørende aktører, både under den kolde krig 1945-53, bipolariteten 1953-63, multipolaritet og afspænding 1963-79 og under »Den 2. kolde krig« efter 1979, som de fire første kapitler taler om. Så følger to kapitler om opstandene i Østeuropa og det vesteuropæiske samarbejde, tre om brændpunkterne i Mellemøsten, Fjernøsten og Latinamerika og et om Den tredje Verdens generelle u-landsproblemer og -krav. Nord-Syd konflikterne er dermed antydet; men den politiske og militære bipolaritet Øst-Vest er bogens rygrad, dvs. USAs og Sovjets mål og midler, deres oprustning, atomvåben og alliancer – ikke multipolaritet eller kravet om en ny verdensorden.

Bidraget om UNESCO er skrevet af Maarten Mourik, hollandsk UNESCO-ambassadør 1978-85, og det hører også til blandt de interessante. Det er forfatterens – veldokumenterede – påstand, at UNESCOs krise igennem de senere år ikke skyldes personspørgsmål, men selve organisationens struktur, nemlig på den ene side en generalforsamling med en politisk stærk, men videnskabelig-kulturel svag repræsentation og på den anden side en generaldirektør med udstrakte beføjelser, blandt andet for at hindre en politisering af organisationens videnskabelig-kulturelle aktiviteter. En sådan struktur er meget skrøbelig, og en kraftig politisering af organisationen var allerede tydelig i løbet af 1970'erne for yderligere at blive forstærket under M'Bows 10-årige periode.

Mens UNESCOs fremtid tegner meget mørk, er der måske større muligheder vedrørende den internationale handel, hvor GATT og UNCTAD varetager delvis overlappende opgaver. Det er imidlertid klart, at den internationale handel er påvirket af faktorer, som i øjeblikket ligger uden for de to organisationers kompetence. Vigtig er her for det første forholdet mellem økonomisk politik og handel og for det andet den teknologiske udviklings betydning for både produktion og handel.

Her kunne der ligge nye opgaver for de to organisationer, selvom betænkkelighederne blandt regeringerne foreløbig sætter snævre grænser. En ny, samlet handelsorganisation i lighed med ITO, der blev begravet i 1950, er næppe en så nærliggende løsning, som forfatteren antyder.

Det er selvsagt beskedent, hvad der kan siges om et så omfattende emne som FN-systemet på blot 156 sider, men inden for disse rammer er dette en bog, som indeholder en hel del interessante og kompetente synspunkter.

Niels Amstrup
Institut for Statskundskab

Karl-Johan Hemmersam, Jørgen Husballe, Erik Bach Nielsen, Jørgen Olsen, *Verden i konflikt. International politik 1945-1987*, København: Munksgaard, 1988, 288 s., kr. 178,00.

En flot og godt vurderende ny grundbog om den politiske historie siden Jalta- og Potsdamaftalerne i 1945, skrevet af fire gymnasielærere. Synsvinkelen er primært Øst-Vest konflikterne med de to supermagter som afgørende aktører, både under den kolde krig 1945-53, bipolariteten 1953-63, multipolaritet og afspænding 1963-79 og under »Den 2. kolde krig« efter 1979, som de fire første kapitler taler om. Så følger to kapitler om opstandene i Østeuropa og det vesteuropæiske samarbejde, tre om brændpunkterne i Mellemøsten, Fjernøsten og Latinamerika og et om Den tredje Verdens generelle u-landsproblemer og -krav. Nord-Syd konflikterne er dermed antydet; men den politiske og militære bipolaritet Øst-Vest er bogens rygrad, dvs. USAs og Sovjets mål og midler, deres oprustning, atomvåben og alliancer – ikke multipolaritet eller kravet om en ny verdensorden.

Med den brede titel »Verden i konflikt« kunne læseren forvente andre konflikter analyseret end dem, hvor mindst én af supermagterne er involveret: Indokina- og Vietnamkrigene fylder 16 sider, Algierkrigen kun 16 linjer. Kampen om Palæstina får 19 sider, men Congokonflikten 6 linjer. FNs indsats og globale økonomiske og økologiske problemer berøres sporadisk. Forordet siger, at »emnet er den internationale udvikling efter 1945, og staternes indre forhold er kun blevet inddraget, når de har haft betydning for udenrigspolitikken.« Her må tilføjes: Set fra Sovjet eller USA, dvs. en Øst-Vest optik. Bogens klare disposition ligner Erling Bjøls i *Verdenshistorien efter 1945*, bind 1-3. Den 1., 2. og 3. verdens spændende konflikter, analyseret ud fra toppolitikernes politiske mål, set på baggrund af de indre forhold, militære og økonomiske ressourcer mv. Det fredelige internationale samarbejde berøres kun lidet, så bogen bestyrker det »verdensbillede, hvor konflikter er det fremherskende element«, som det siges kritisk om TVs formidling (s. 13).

Bogen har ingen teori om determinanter i de udenrigspolitiske processer, men elementer dukker op i teksten, for eksempel side 87: Stater handler mere efter interesser end efter ideologi. Betydningen af opinionen og interne forhold for USAs præsidents politik nævnes side 104 og 113. Og om magtkampe og magteltier i Sovjet side 61 og 126. Nationale interesser og politiske ressourcer uddybes næppe, så konfliktbeskrivelserne giver indtryk af, at toppolitikerne har vidt råderum med hensyn til egne, nye mål og initiativer; for eksempel Kennedy og Khrustjov, og Reagans og Gorbatsjovs raketaftale i 1987, der indvarsler en afspændingsperiode, bogen ikke har fået med. I så fald var de hårde ord om Reagans politik og taler nok blevet modereret. Side 121 erkendes det, at »der var stor forskel på Reagans ideologiske og teoretiske udfald« og hans faktiske politik. Han ville forhandle med Sovjet ud fra »en styrkens position«, og det gjorde han vel med raketaftalen, som det antydes side 126. Kortet over »Reagans Verdensbillede« uden kilde er malplaceret i en lærebog. Men dets oppustede USA og Sovjet i »Vest-Øst« kan også karikere bogens supermagts-verdensbillede! Multipolariteten skitseres med hensyn til Asien, og Nord-Syd konflikten illustreres med USA-Latinamerika, ikke for eksempel med EF og Lomé-landene, og Syd-Syd konflikt-eksempler mangler.

Brugen af koldkrigsbegrebet er uklart. Dels bruges det om den historiske periode 1945-53 med voksende kløft mellem de tidligere allierede. Dels tales om den 2. kolde krig efter Sovjets invasion i Afghanistan i 1979 og USAs reaktion herpå mv.: Ny konfrontationskurs med mistro og øget oprustning. Dog »har der ikke været større fare for konfrontationer«, skønt tonen blev skarpere (s. 105). Her bruges koldkrigsbegrebet synonymt med øget spænding og oprustning; hvad er vundet herved? Sjovt nok kritiseres »traditionalister« som Reagan side 276 for, at taler om den 2. kolde krig fremmaner »de forenklede forestillinger fra den 1. kolde krigs propaganda.« Ja, selv årsag må jeg sige til de fire »postrevisionistiske« forfattere. Mon ikke den kolde krig bør tidsfæstes til ca. 1947-62? Og forfatterne må i næste udgave blive enige om, hvorvidt afspændingen startede i 1960erne eller først ca. 1970-75 (s. 105, 90). Ligeså må en række faktafejl, gale kort og gammel statistik rettes (Munksgaard har lovet det), så den kan blive *bogen* om internatio-

nal politik – men set ud fra en traditionel supermagts-konflikt vinkel – for gymnasiet/HF og måske også som historisk introduktion på universiteter mv.

For inden for de nævnte rammer er bogen en flot præstation af de fire forfattere. I et flydende sprog med god blanding af facts og vurderinger analyseres de valgte emner og forløb. Ofte rundes af med kort referat af flere tolkninger af desværre unævnte forskere. Den medtagne datamængde er nok ofte for lille til, at læseren kan tage stilling til de kortfattede analyser. Fotos, kort, tal og små biografier i marginen mv., indledning og et sjusket register er til rådighed, mens noter og litteraturliste mangler.

Arne Larsen
Århus Seminarium

Kurt Jacobsen og Jesper Karup Pedersen, *Bogen om Perestrojka*, København: Tiden, 1988, 211 s., kr. 188,00; Hans Keiding, *Sovjets økonomi – problemer og reformer*, København: Tiden, 1987, 192 s., kr. 148,00.

Det er som bekendt vanskeligt at spå om fremtiden. Nu om dage er det imidlertid også svært at vide, hvad fortiden vil bringe. Denne aktuelle joke fra socialismens fædreland, der hentyder til, at stadig flere »hvide pletter« i Sovjetunionens historie inddrages i den offentlige debat, beskriver også meget godt den situation vestlige forfattere står i, hvis de vil formidle viden om den aktuelle perestrojka-proces. Ikke kun kan det være svært at få et rimeligt overblik over, på hvilket stade forandringsprocessen aktuelt befinder sig. Det kan også være usikkert at sige noget om, hvad det er for et samfund, der er ved at blive forandret. Årtiers absurde censur og fortielser har medført, at ingen reelt kender det sovjetiske samfund. Det gælder de håndfaste data knyttet til det økonomiske system, indkomstfordeling eller socialstruktur, og det gælder de mere diffuse informationer, der handler om landets historie, befolkningens værdier og holdninger og karakteren af de politiske grupperinger.

Det kræver derfor mod at skrive om perestrojka'en. Dagens sandheder kan meget vel i morgen være forkastet eller vendt på hovedet i den alt og alle omfattende forandringsproces, som det sovjetiske samfund synes i færd med. I den henseende kan man, som utvivlsomt også mange russere, næsten længes tilbage til Brezhnev's dage, hvor en begrænset adgang til data kombineret med en stor forudsigelighed i de politiske handlinger gjorde livet behageligt for vestlige iagttagere og forskere.

Alligevel kommer der naturligvis i et internationalt perspektiv en næsten uoverskuelig mængde litteratur om perestrojka'ens forskellige aspekter. Også på dansk foreligger der nu to bøger, der hver fra sin vinkel søger at indkredse forandringerne i det sovjetiske system. De er begge udgivet på DKP-forlaget Tiden og markerer tilsyneladende, at perestrojka'en nu også er nået til danske kommunister.